

Karel Čapek

L'ANY DEL JARDINER

Il·lustracions de Josef Čapek

Traducció i epíleg de
Jaume Creus i del Castillo

 Angle Editorial

Taula

9	Com es fa un jardí
15	Com et tornes jardiner
19	El gener del jardiner
27	Les llavors
33	El febrer del jardiner
41	Sobre l'art de la jardineria
49	El març del jardiner
57	Les gemmes
61	L'abril del jardiner
71	La festa (l'1 de maig)
75	El maig del jardiner
85	La pluja benefactora
89	El juny del jardiner
99	Sobre els horticultors
103	El juliol del jardiner
111	Capítol botànic

- 117 L'agost del jardiner
127 Sobre els cultivadors de cactus
131 El setembre del jardiner
139 La terra
143 L'octubre del jardiner
153 Sobre les belleses de la tardor
157 El novembre del jardiner
165 Preparatius
169 El desembre del jardiner
179 Sobre la vida del jardí

183 Epíleg, de Jaume Creus

Com es fa un jardí

Un jardí es pot fer de diverses maneres, la millor és encara encarregar-ho a un jardiner. El jardiner us planta tota mena de varetes, tronquets i escombretes, que us assegura que són aurons, arços blancs, saücs, arbres alts i mitjans i d'altres espècies botàniques; en acabat, es posa a remoure la terra, la gira i la regira, i la torna a aplanar, fa reguerons amb

escòria,¹ introdueix a la terra aquí i allà algunes fulletes pansides que, segons declara, són plantes perennes; sembra, per a la gespa futura, unes llavors que anomena margall i agrostis, cua de guineu, fajol i flèum; i després se'n va, deixant al seu darrere el jardí tan marró i pelat com en el primer dia de la creació del món, i tan sols demanant-vos encaridament que regueu aquesta terra amb tota cura cada dia i que, quan surti la gespa, feu portar sorra per omplir els reguerons. Doncs molt bé.

Podríem pensar que regar un jardí és la cosa més fàcil, sobretot si tenim una mànega de reg. Però ben aviat ens adonem que la mànega de reg és un ésser extremament astut i perillós mentre encara no està del tot domesticat; es retorça, fa cabrioles, s'alzina, deixa dessota seu gran quantitat d'aigua i tot seguit es cabussa amb delit a la bassa de fang que ella mateixa ha format; després es llança al damunt de l'individu que es disposa a regar i se li entortolliga a les cames i és quan se li ha de posar el peu a sobre, però sovint es redreça i rodeja la cintura i el coll del regant; mentre aquest, en inferioritat de condicions, lluita amb ella com si fos una serp

1. En la jardineria solia ser cagaferro, l'escòria del ferro, barrejat amb cendres. (*Totes les notes són del traductor.*)

pitó, el monstre dirigeix el seu bec de llautó cap amunt i vomita un potent doll d'aigua contra les finestres, damunt de les cortines acabades de penjar. Llavors és quan se l'ha d'agafar pel cap enèrgicament i estirar-la tant com sigui possible: la bèstia enfureix de dolor i es posa a ruixar no pas per la boca, sinó per l'altre extrem o per la meitat del cos. El primer cop és possible que calguin tres homes per amansir-la una mica, i, en acabat, tots abandonen el camp de batalla bruts de fang fins a les orelles i del tot xops; pel que fa al jardí, si bé en alguns llocs hi ha bassals fangosos, en d'altres es clivella assedegat.

Si feu això diàriament, veureu que al cap de dues setmanes en comptes de gespa us surten les males herbes. Un dels misteris de la natura és que les males herbes més esponeroses i erectes sempre neixen de les millors llavors de gespa: ves si encara caldrà plantar llavors de males herbes perquè creixi una bona gespa! Al cap de tres setmanes la gespa està densament poblada de cards i altres plantes invasives reptants o amb arrels fins a un colze de profunditat; si les vols arrencar, es trenquen de seguida per l'arrel o bé arrossegueu tot un pa de terra. És així: com més dolenta és la porqueria més s'entesta a existir.

Mentrestant, una secreta transformació de la matèria converteix els reguerons d'escòria en l'argila més enganxosa i pastosa que es pugui imaginar.

En qualsevol cas, és necessari arrencar les males herbes de la gespa; tu birbes i birbes, i, després de passar-hi, la futura gespa es converteix en una terra tan pelada i marró com era el primer dia de la creació del món. Només a dos o tres raconets despunta alguna cosa com una floridura verdosa, una cosa que sembla una pelussa, un floc de pèls esclarissats que treu el caparró per respirar; no hi ha cap mena de dubte, és la gespa. Camines al seu voltant de puntetes i espantes els pardals; i, mentrestant, claves la mirada a terra i veus que els agrassons i els ribers han tret les primeres fulles sense que te n'adonis; mai no es pot sorprendre l'arribada de la primavera.

La teva relació amb les coses ha canviat. Si plou, dius que plou per al jardí; si brilla el sol, no és només que brilli, brilla per al jardí; si és de nit, te n'alegres, perquè el jardí reposarà.

Un dia obres els ulls i el jardí s'haurà tornat verd, l'herba alta brillarà amb la rosada, i en les mates de rosers hauran despuntat unes poncelles inflades i porpres; els arbres s'hauran fet grans, tot desplegant unes capçades fosques i tofudes, i una olor de

descomposició s'escamparà a la seva ombra humida. Llavors ja no recordaràs aquell jardí pelat i marro de dies enrere, ni la incerta pelussa de la primera gespa, ni la magra eclosió dels primers brots, ni tota aquella fangosa, pobra i commovedora bellesa del jardí que naixia.

Molt bé, però ara cal regar, birbar i treure de la terra les pedres.

Com et tornes jardiner

Al contrari del que podria semblar, el jardiner no surt d'una llavor, ni d'un esqueix, ni d'un bulb, ni d'un tubercle, ni d'un rebroll, sinó que es fa per experiència, pel veïnat i per les condicions naturals. Quan era petit, vaig tenir amb el jardí del meu pare una actitud de rebel·lia, fins i tot pernicioso, perquè tenia prohibit trepitjar els parterres i agafar la fruita verda. Adam també tenia prohibit trepitjar les feixes del Paradís Terrenal i agafar la fruita de l'Arbre del Coneixement, perquè encara no era prou madura; tot i així, Adam —com nosaltres, els nens— va agafar la fruita verda i per aquest motiu va ser expulsat del paradís; d'aleshores ençà, i per sempre més, la fruita de l'Arbre del Coneixement continua sent verda.

Mentre ets a la flor de la joventut, penses que una flor és allò que es posa al trau de l'americana o que s'ofereix a les noies. No acabes d'entendre que una flor

és una cosa que hiverna, que s'ha de cavar i adobar, que es rega i es trasplanta, que cal podar, tallar-ne esqueixos, enasprar, birbar, netejar d'himenis, fulles seques, pugó, fongs. En comptes d'arreglar els parterres, vas darrere les faldilles, satisfàs les teves ambicions, gaudeixes dels fruits de la vida que no has fet brotar tu mateix i, en resum, et comportes en general de forma destructiva. Cal tenir una certa maduresa i, gosaria dir, uns certs anys de paternitat per poder convertir-se en un jardiner aficionat. I, evidentment, cal tenir un jardí. Normalment, es fa fer a un jardiner competent, i un pensa que, feta la feina, ja hi anirà a mirar i a gaudir de les flors, i a sentir els refilets dels ocells. Un dia hi planteu amb les vostres mans una mateta —en el meu cas va ser un *Semprevivum*² i per una esgarrinxada o cosa semblant, penetra al vostre cos una mica de terra i causa una mena d'intoxicació o d'inflamació; ras i curt, us convertiu en jardiniers enfervorits. Una sola poteta envescada i tot l'ocell atrapat. D'altres vegades us convertiu en jardiniers per culpa dels veïns que us contagien: veieu tal vegada com floreix a casa del veí una *Silene viscaria* preciosa i us dieu: «Ves per

2. En català, el gènere *Semprevivum* remet als matafocs. La sempreviva és més exactament la sempreviva borda, amb les seves perennes flors grogues (*Helichrysum stoechas*), també conegudes com flors de tot l'any.

què no m'han de florir a mi igual i fins i tot millor». D'ençà d'aquest moment, el jardiner s'enfonsa més i més en aquesta nova passió que se li ha despertat, alimentada pels pròxims èxits i exacerbada pels fracassos consegüents; es desferma en ell la fal·lera del col·leccionista, que l'empeny a cultivar totes les plantes, seguint l'ordre alfabètic, des de l'*Acaena* fins a la *Zauschneria*. Després, se li desenvolupa l'afany d'especialització, que fa que un home fins aleshores desinteressat es torni un maníac exaltat de les roses, les dàlies o qualsevol altra planta. N'hi ha d'altres que es lliuren a la passió per l'estètica i es posen a retocar sense descans, a transformar, a modificar l'ordenament del seu jardí: harmonitzaran colors, reagruparan matetes o canviaran de dalt a baix tot el que creix al jardí, incitats pel que se'n diu inquietud creadora. Que ningú no es pensi que l'autèntica jardineria és una activitat bucòlica i meditativa. És una passió insaciable, com tot allò a què un home consciencios es consagra.

Us diré com es reconeix un veritable jardiner. «Un dia m'ha de venir a veure —diu—, li he d'ensenyar el meu jardí». Quan hi aneu per fer-lo content, us trobeu en algun lloc el seu cul que sobresurt entre les plantes perennes. «De seguida estic amb vostè —diu per sobre l'espatlla—, només planto això i llestos».

«No es molesti, sisplau», li dieu amablement. Al cap d'una estona, segur que ha acabat de plantar; si més no, s'aixeca, us embruta la mà i, amb radiant hospitalitat, diu: «Vingui, vingui, és un jardí petit, certament, però... un moment», deixa anar, i s'ajup davant d'un parterre per tal d'arrencar unes quantes herbotes. «Vingui. Li ensenyaré un *Dianthus musalae* —i no pararà de mirar—. Ai, Déu meu, m'he descuidat de cavar aquí!», diu, i es posa a gratar la terra. Passat un quart d'hora, s'alça i deixa anar: «Ah, li volia ensenyar aquesta campaneta, la *Campanula wilsonae*. És la campaneta més bonica que... Espera, que hauria d'enasprar aquest *Delphinium*». Quan el té enasprat, se'n recorda: «Ah, sí, volia veure el meu *Erodium*, oi? Un moment —gruny—, només he de trasplantar aquest *Aster*, aquí té massa poc espai». Després d'això, marxeu d'allà de puntetes, deixant el seu cul sobresortint entremig de les plantes perennes.

I quan us torneu a veure, us diu: «*Ha* de venir a veure'm, tinc una rosa com no n'ha vist mai cap d'igual. Què, doncs, vindrà? Vingui, eh!»

Doncs, au, anem a fer-li una visita, i l'observarem al llarg de tot l'any.